

ingediend op **1413** (2021-2022) – Nr. 1
21 september 2022 (2021-2022)

Ontwerp van decreet

tot wijziging van
het decreet van 7 mei 2004
betreffende de materiële organisatie en werking
van de erkende erediensten,
het decreet van 12 juli 2013
houdende toekenning van subsidies
voor gebouwen van de eredienst,
gebouwen voor de openbare uitoefening
van de niet-confessionele morele dienstverlening
en crematoria
en het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013,
wat betreft de eventuele her- of nevenbestemming
van parochiekerken

INHOUD

Memorie van toelichting	3
Voorontwerp van decreet van 29 april 2022	17
Advies van de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed	23
Voorontwerp van decreet van 17 juni 2022	29
Advies van de Raad van State	35
Ontwerp van decreet.....	43

MEMORIE VAN TOELICHTING

Samenvatting

Door de evoluerende kerkpraktijk zijn een toenemend aantal van de bijna 1800 rooms-katholieke parochiekerken in Vlaanderen niet langer (exclusief) nodig voor hun religieuze functie. Dit ontwerp van decreet wil een doordachte her- of nevenbestemming van deze (voormalige) parochiekerken verder in goede banen leiden door nieuwe beleidsinstrumenten in te zetten, met name door:

- 1° de verplichting op te leggen om een kerkenbeleidsplan op te maken;
- 2° ruimere subsidiemogelijkheden aan te bieden aan de lokale besturen en de kerkbesturen voor de realisatie van hun projecten van her- of nevenbestemming van (voormalige) parochiekerken.

I. ALGEMENE TOELICHTING

A. Situering

Het Vlaamse Gewest telt bijna 1800 rooms-katholieke parochiekerken. De evoluerende kerkpraktijk is er de oorzaak van dat meerdere parochiekerken hun functie van eredienstgebouw (deels) verliezen. Maar deze gebouwen zijn niet zomaar gebouwen of vervangbaar vastgoed. Het zijn (meestal) gebouwen met karakter en ziel, met een boeiende geschiedenis, op prominente plaatsen in de stad of het dorp en met verschillende betekenislagen voor verschillende mensen. De vraag naar de toekomst van deze gebouwen, meestal eigendom van gemeente of kerkfabriek, is pertinent. Deze vraagstelling vormt het uitgangspunt van voorliggend ontwerp van decreet.

Het thema van de valorisatie, de herbestemming of nevenbestemming van rooms-katholieke parochiekerken die niet meer noodzakelijk zijn, of niet meer exclusief noodzakelijk zijn, voor de eredienst is in Vlaanderen op de beleidsagenda geplaatst met de publicatie, in juni 2011, van een conceptnota door toenmalig Vlaams minister Geert Bourgeois, bevoegd voor zowel Binnenlands Bestuur als voor Onroerend Erfgoed (*Parl.St.* VI.Parl. 2011-12, nr. 1300/1). De conceptnota was vooral een uitnodiging naar de betrokken lokale actoren (gemeentebesturen, kerkraden en centrale kerkbesturen, bisschoppelijke overheden) om na te denken en een visie te expliciteren over de toekomst van de parochiekerken op het grondgebied van de gemeente.

In de jaren na de publicatie van de conceptnota-Bourgeois initieerde de Vlaamse overheid enkele beleidsinstrumenten met een dubbele doelstelling: de lokale visievorming ondersteunen en projecten van her- of nevenbestemming van parochiekerken stimuleren.

- Met het decreet van 6 juli 2012 houdende wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten bekwam iedere gemeente met twee rooms-katholieke kerkfabrieken de verplichting om een centraal kerkbestuur op te richten (en niet enkel in gemeenten met minimaal vier kerkfabrieken). De centrale kerkbesturen kregen bovendien expliciet de bevoegdheid om het beleid van de kerkfabrieken te coördineren, in het bijzonder het beleid met betrekking tot het roerend en onroerend patrimonium en het bepalen van de prioritaire investeringen. Met deze bepalingen beoogde de decreetgever een kader te creëren om de discussies over de toekomst van de parochiekerken op een meer strategisch niveau te voeren, met kerkfabrieken/centrale kerkbesturen die oog hebben voor het geheel van de parochiekerken op het grondgebied van een gemeente (en niet langer kerk per kerk).

- De subsidiemogelijkheden voor investeringen in niet-beschermde kerkgebouwen werden uitgebreid. Klassiek konden gemeenten of kerkfabrieken voor investeringswerken aan niet-beschermde eredienstgebouwen rekenen op een subsidie van de Vlaamse overheid van maximaal 30%. Met het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria werden de subsidiemogelijkheden uitgebreid. Hetzelfde subsidiepercentage kon voortaan ook bekomen worden voor investeringswerken die nevenbestemming mogelijk maken en voor studies die de architecturale en financiële haalbaarheid van eventuele herbestemmingen onderzoeken. Een subsidiemogelijkheid voor herbestemmingsstudies bestond reeds voor de beschermde parochiekerken.
- Binnen het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (zie artikel 2.1, 31°/1) werd het kerkenbeleidsplan ingevoerd, een document dat een gedragen langetermijnvisie moet bevatten voor alle gebouwen bestemd voor de eredienst op het grondgebied van de gemeente. Het beschikken over een dergelijk kerkenbeleidsplan is overigens een voorwaarde voor het bekomen van een verhoogde erfgoedpremie of restauratiepremie. Ook dit vormde een instrument om de discussies over de toekomst van de parochiekerken op een meer strategisch niveau (per gemeente in plaats van kerk per kerk) te voeren.
- Van 2016 tot 2021 was een Projectbureau herbestemming Kerken actief, een initiatief van de Vlaamse overheid (meer bepaald van de ministers en de administraties bevoegd voor Binnenlands Bestuur en Onroerend Erfgoed), de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG, ook optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlieter, de koepel van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden voor streekontwikkeling), het Team Vlaamse Bouwmeester en het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC, nu vzw PARCUM). Bij het projectbureau konden gemeenten en kerkfabrieken in gezamenlijk overleg een (financiële en architectonische) haalbaarheidsstudie bestellen voor een mogelijk project van her- of nevenbestemming. Doelstelling van het projectbureau was om het lokale proces tussen enerzijds de beslissing tot her- of nevenbestemming en anderzijds de daadwerkelijke realisatie van een project te versnellen, alsook om de kwaliteit van de architectuurontwerpen te waarborgen. Het projectbureau heeft in de loop van haar bestaan 142 haalbaarheidsstudies begeleid.
- In 2012 ontving het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (nu PARCUM) van de Vlaamse overheid de erkenning als expertisecentrum voor onroerend religieus erfgoed. Deze erkenning sloot naadloos aan bij haar expertise betreffende roerend en immaterieel religieus erfgoed (objecten en tradities), die ze sinds 1997 had opgebouwd. Sinds 2012 doet PARCUM aan expertiseopbouw- en deling betreffende de valorisatie, medegebruik en neven- en herbestemming van parochiekerken (en kapellen, kloosters en abdijen). Gemeente- en kerkbesturen kunnen net zoals particulieren bij PARCUM terecht voor laagdrempelig advies, (traject)begeleiding en vorming over de toekomst en het beheer van parochiekerken. PARCUM ontwikkelde methodieken en stappenplannen voor de opmaak en implementatie van kerkenbeleidsplannen. Het voerde in 2012-2013 een nulmeting uit met betrekking tot het parochiekerkenlandschap. Lokale besturen konden deze resultaten gebruiken voor de opmaak van hun kerkenbeleidsplan. In 2018 volgde een nieuwe bevraging. In 2016 nam PARCUM op vraag van het agentschap Onroerend Erfgoed een rol op inzake veiligheidszorg voor parochiekerken. Door een erkenning als expertisecentrum voor het cultureel religieus erfgoed in Vlaanderen (2009) en als museum (2017) in het kader van het Cultureel erfgoeddecreet van 23 mei 2008 neemt PARCUM een unieke en intermediaire positie in en is het stevig verankerd in het Vlaamse erfgoedlandschap. Door een transversale aanpak doet PARCUM aan geïntegreerde en integrale erfgoedzorg.

De Vlaamse Regering wil expliciet verdergaan op de ingeslagen weg en het uitgetekende beleidsinstrumentarium verfijnen en optimaliseren. Dit blijkt uit de beleidsdocumenten die ze bij de aanvang van haar regeerperiode kenbaar maakte. Het regeerakkoord 2019-2024 van de Vlaamse Regering bevat de volgende passage: "We bieden de lokale besturen meer mogelijkheden en stimuli om in te zetten op een adequaat en toekomstgericht beleid inzake neven- en herbestemming van eredienstgebouwen. Het kerkenbeleidsplan krijgt daarin een centrale plaats. Dit kerkenbeleidsplan wordt bij de start van elke lokale bestuursperiode geactualiseerd en vormt de basis voor de financiële planning van de lokale geloofsgemeenschappen en het lokale bestuur. Het kerkenbeleidsplan is het resultaat van lokaal overleg tussen de gemeente en de (centrale) kerkbesturen." (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 31/1).

De beleidsnota's Binnenlands Bestuur en Onroerend Erfgoed voor de periode 2019-2024 bouwen hierop verder. De beleidsnota Binnenlands Bestuur 2019-2024 bevat onder de operationele doelstelling 6.3 de volgende passage:

"De laatste jaren is het bewustzijn over de (onder)benutting van de parochiekerken toegenomen. De vorige Vlaamse Regeringen hebben hier ook toe bijgedragen, onder meer door in de diverse subsidieregelingen de voorwaarde op te nemen dat er een langetermijnvisie moest ontwikkeld worden voor de verschillende parochiekerken van de gemeente. Ik stel echter vast dat ondanks al het onderzoekswerk dat al gebeurd is en dat op zich waardevol is, de stap naar de concrete uitvoering van projecten van her- en nevenbestemmingen vaak uitblijft.

Ik wil de lokale besturen daarom meer mogelijkheden en stimuli geven om in te zetten op een adequaat en toekomstgericht beleid inzake neven- en herbestemming van eredienstgebouwen. Daarbij krijgt het kerkenbeleidsplan een centrale plaats. Die kerkenbeleidsplannen worden nu niet vermeld in het Eredienstendecreet van 7 mei 2004, maar enkel opgenomen in de subsidieregelingen. Ik wil daar verandering in brengen. Daarom zal ik het Vlaams Parlement voorstellen om dit instrument, dat zijn waarde intussen bewezen heeft, te verankeren in het Eredienstendecreet en te verplichten dat het bij de start van elke lokale bestuursperiode geactualiseerd wordt. Zo kan het nog meer dan nu de basis vormen voor de financiële planning van de kerkfabrieken en het lokale bestuur. Daarbij zal ook bekeken worden hoe we ervoor zorgen dat het kerkenbeleidsplan het resultaat is van echt lokaal overleg tussen de gemeente, de (centrale) kerkbesturen en de lokale belanghebbenden ook rekening houdend met de rol van de bisschoppen in processen van herbestemming en fusies van parochies." (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 143/1).

De beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024 stelt dan weer, gelijkloidend: "Samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur en de lokale besturen zoeken we naar oplossingen en stimuleren neven- en herbestemming voor het beschermde bestand aan religieus erfgoed en bouwen we verder op waardevolle initiatieven als het Projectbureau herbestemming." (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 139/1).

Ook het Vlaams Parlement wil verder gaan op de ingeslagen weg. Illustratief is het voorstel van resolutie over de neven- en herbestemming van kerkgebouwen van Joke Schauvliege, Manuela Van Werde, Jean-Jacques De Gucht, Sarah Smeyers, Vera Jans en Katja Verheyen van 2 december 2020 (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 571/1).

Op 16 juli 2021, exact tien jaar na de conceptnota-Bourgeois, keurde de Vlaamse Regering een visienota goed met voorstellen van nieuwe beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 903/1). Deze visienota vormde het voorwerp van verdere bespreking in het Vlaams Parlement, meer bepaald op maandag 25 oktober 2021 in een vergadering van de

Verenigde Commissies voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering en voor Wonen en Onroerend Erfgoed. De visienota bevat vijf beleidssporen:

- 1° het oprichten van een Programma Toekomst Parochiekerken dat een geïntegreerde aanpak van deze maatschappelijke uitdaging moet realiseren;
- 2° het instrument van de kerkenbeleidsplannen verplichten in iedere gemeente, en dit instrument opnemen in de organieke erediensregelgeving;
- 3° de Vlaamse financiële stimuli beter afstemmen op de noden op het terrein;
- 4° nagaan, door het Programma Toekomst Parochiekerken, in welke mate private actoren een grotere inbreng kunnen hebben in deze problematiek;
- 5° het laten onderzoeken van het herbestemmingsprofiel (een objectieve inschatting van de erfgoedwaarde en het herbestemmingsprofiel) van elke parochiekerk in Vlaanderen.

Dit ontwerp van decreet vormt de decretale vertaling van beleidspoor 2 en 3. De beleidssporen 1, 4 en 5 vergen geen decretaal ingrijpen.

B. Inhoud

Probleemstelling en omgevingsanalyse

Het thema van de valorisatie, de herbestemming of nevenbestemming van rooms-katholieke parochiekerken heeft in Vlaanderen onbetwistbaar een hoge vlucht genomen de afgelopen tien jaar, sinds de publicatie van de conceptnota-Bourgeois. Talrijk zijn de indicaties:

- voorjaar 2021 beschikten 236 van de 300 gemeenten over een ondertekend kerkenbeleidsplan. In vier op vijf van de Vlaamse gemeenten is er dus een reflectie gevoerd met alle belanghebbenden over de toekomst van het parochiekerkenpatrimonium;
- voorjaar 2021 hadden de Vlaamse bisschoppen sinds 2011 108 parochiekerken en 39 annexekerken (bijkerken van parochies), dus in totaal 147 kerkgebouwen, kerkrechtelijk onttrokken aan de eredienst;
- het Projectbureau herbestemming kerken heeft in haar zesjarig bestaan (2016 tot 2021) niet minder dan 142 haalbaarheidsstudies begeleid;
- de vele persartikels over (ideeën inzake) her- of nevenbestemming van kerken, vooral in de lokale pers.

Tijdens het voorjaar van 2021 organiseerden het Vlaams Agentschap Binnenlands Bestuur en het Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed een elektronische bevraging bij de driehonderd Vlaamse burgemeesters over dit thema. Doelstelling was om te peilen hoe zij, als direct betrokken partij, tegen dit thema aankijken. Hoe ervaren zij de beleidsinstrumenten die de Vlaamse overheid had uitgewerkt? Welke moeilijkheden ondervinden zijn bij hun pogingen tot effectieve realisatie van projecten van her- of nevenbestemming? En welke verwachtingen koesteren ze ten aanzien van de Vlaamse overheid voor de komende jaren? 116 burgemeesters vulden de vragenlijst in, hetgeen een responsgraad betekent van 39%.

Uit deze bevraging blijkt dat de her- en nevenbestemming van parochiekerken ook de komende jaren een maatschappelijk aandachtspunt zal blijven.

Uit een analyse van de voorjaar 2021 beschikbare kerkenbeleidsplannen door vzw PARCUM bleek dan weer dat bijna een vijfde (18,7%) van de parochiekerken in aanmerking komt voor herbestemming volgens die kerkenbeleidsplannen.

Uit de burgemeestersbevraging bleek eveneens dat de lokale besturen, primaire belanghebbenden bij de zoektocht naar een nieuwe bestemming voor kerkgebouwen die hun eredienstfunctie hebben verloren, een ondersteuning van de Vlaamse overheid wenselijk en noodzakelijk achten. Bijna 60% van de burgemeesters antwoordden 'helemaal oneens' of 'eerder oneens' bij de stelling dat ze als lokaal

bestuur over voldoende capaciteit beschikken om trajecten van her- en/of nevenbestemming op te zetten.

Het zijn deze elementen, samen met voorbereidende gesprekken met andere stakeholders (zie deel C. Totstandkomingsprocedure) die leidden tot de visienota van de Vlaamse Regering van 16 juli 2021 en tot voorliggend ontwerp van decreet.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

Een eerste beleidsinstrument opgenomen in dit ontwerp van decreet is een kerkenbeleidsplan. Dit is een schriftelijk document dat een langetermijnvisie uittekent voor alle rooms-katholieke parochiekerken op het grondgebied van de gemeente.

Het kerkenbeleidsplan is vandaag een vrijwillig instrument opgenomen in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het is wel een noodzakelijk document wil men kunnen aanspraak maken op een verhoogde erfgoedpremie of een restauratiepremie. Gemeenten zonder beschermde parochiekerken hebben in de huidige context dus geen rechtstreeks financieel belang bij de opmaak van een kerkenbeleidsplan.

De opmaak van een kerkenbeleidsplan vormt nochtans een geschikt kader voor het voeren van een structureel debat over de toekomst van de parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. Daarom wordt de opmaak van een kerkenbeleidsplan een verplichting in iedere gemeente, een verplichting opgenomen in de organieke regelgeving over de eredienstbesturen (artikel 2). Tevens moeten de kerkenbeleidsplannen ertoe bijdragen dat de meerjarenplannen die de kerkbesturen moeten opmaken het eerste halfjaar na elke gemeenteraadsverkiezing gestoeld zijn op een klare kijk op de toekomst van de parochiekerken, en dus meer vaste grond onder de voeten hebben. Het moet de kerkelijke verantwoordelijken, maar ook de lokale besturen die tussenkomende partij zijn bij de financiële positie van de kerkbesturen, helpen bij het beheersen van hun uitgaven over de langere termijn. Een ondertekend kerkenbeleidsplan vormt een voorafgaande voorwaarde om een meerjarenplan te kunnen indienen. Dat sluit aan bij, en versterkt, het uitgangspunt van het Eredienstendecreet van 7 mei 2004 waarbij er in overleg een meerjarenplan opgemaakt wordt dat de weergave is van de (financiële) afspraken voor een periode van zes jaar.

De minimale inhoudelijke bepalingen van het verplichte kerkenbeleidsplan zijn gelijklopend met de bepalingen in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, maar met toevoeging van de verplichting om informatie op te nemen over de eigendomstoestand. Betwistingen over wie eigenaar is van de parochiekerk (kerkfabriek of gemeente) vertroebelen in sommige gevallen de discussies over de toekomst van de parochiekerk.

Het decreet laat veel vrijheid omtrent de procedure van totstandkoming van een kerkenbeleidsplan en het eigenlijke formaat ervan. Er worden geen bepalingen opgenomen over hoe een dergelijk plan tot stand moet komen en welke (lokale) belanghebbenden er allemaal bij betrokken moeten worden. Doelstelling is wel dat de plannen lokaal zo gedragen mogelijk moeten zijn. De formele ondertekening van een kerkenbeleidsplan komt toe aan het lokaal gemeentebestuur (financieel tussenkomende partij in de eventuele exploitatietekorten en de investeringsuitgaven van de kerkfabrieken) en de bisschoppen (die kerkrechtelijk de bevoegdheid hebben om eredienstgebouwen te onttrekken aan de eredienst).

Verder worden geen verplicht te gebruiken sjablonen decretaal opgelegd. De kerkenbeleidsplannen zijn in essentie een lokaal beleidsinstrument. Planlastverplichtingen moeten tot een minimum worden beperkt. Dat is de reden dat, wanneer na de lokale verkiezingen een nieuwe bestuursploeg aan de macht komt die zich (net

als de bisschoppelijke overheden) naadloos kan weten te vinden in het bestaande kerkenbeleidsplan, een eenvoudige bevestiging van het bestaande kerkenbeleidsplan kan volstaan. Het Platform Toekomst Parochiekerken zal wel ondersteunend materiaal aanreiken aan de lokale besturen voor de opmaak van doordachte kerkenbeleidsplannen.

Een tweede beleidsinstrument opgenomen in dit ontwerp van decreet is de verfijning van het subsidiestelsel. Het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria vormt de basis voor de toekenning van subsidies voor investeringswerken aan niet-beschermdere eredienstgebouwen en voor subsidies voor haalbaarheidsonderzoeken (voor her- of nevenbestemmingsprojecten voor niet-beschermdere parochiekerken).

Deze Vlaamse subsidies zijn zeer nuttig voor de lokale besturen/kerkbesturen, maar een verfijning is wenselijk, en dit op twee manieren.

Projecten van her- of nevenbestemming worden soms belemmerd door, wat de techniciteit betreft, de afwezigheid van basisopmetingsplannen van het kerkgebouw en, wat de houding van het publiek betreft, door een onvoldoende betrokkenheid van de burgers/omwonenden. De burgemeestersbevraging waarvan hoger sprake is illustratief voor dit laatste. Op de stelling 'Een gebrek aan draagvlak bij burgers werkte verhinderend voor de her- of nevenbestemming' antwoordde bijna een op vier van de burgemeesters bevestigend. Een goede participatie van de burgers/omwonenden bij projecten van herbestemming van deze vaak beeldbepalende gebouwen is dan ook cruciaal voor het welslagen van een project. De subsidiëring van de lokale besturen/kerkbesturen vanuit de Vlaamse overheid wordt daarom uitgebreid met mogelijke subsidies voor de opmaak van opmetingsplannen en mogelijke subsidies voor een proces van trajectbegeleiding (artikel 5).

Een tweede element is het toepassingsgebied van de huidige subsidieregelingen: het beperkt zich tot (niet-beschermdere) eredienstgebouwen. Eens een niet-beschermdere kerk kerkrechtelijk is onttrokken aan de eredienst, is het geen eredienstgebouw meer en komt het niet meer in aanmerking voor subsidies. Dit is een element dat de mogelijke herbestemming van parochiekerken kan tegenhouden, omdat daardoor mogelijke subsidiëring vanuit de Vlaamse overheid verdwijnt.

Dit is des te meer van belang omdat de huidige manier van subsidiëren uitgaat van de assumptie dat er na de eredienstfunctie één nieuwe functie voor het gebouw moet worden gekozen. Deze assumptie strookt vaak niet met de werkelijkheid. Vaak weet men nog niet goed welke de nieuwe bestemming moet worden. Of wijzigen de visies. Moet architectuur altijd benaderd worden vanuit een functie, vanuit een programma? We stellen eerst de vraag: wat kunnen we met die kerk doen? Maar wellicht is het in meerdere omstandigheden verstandiger om een andere vraag te stellen: hoe kunnen we deze (voormalige) kerk op een financieel zo eenvoudig mogelijke manier toekomstbestendig maken als ruimtelijke entiteit?

Om aan deze situaties tegemoet te komen wordt de subsidiemogelijkheid uitgebreid tot 'gewezen gebouwen van de eredienst', gedefinieerd als een niet-beschermd gebouw dat, op het moment van de subsidieaanvraag, maximaal vijf jaar geleden is onttrokken aan de eredienst door het bevoegde representatief orgaan (artikel 3). Haalbaarheidsstudies, opmetingsplannen en processen van trajectbegeleiding kunnen dus ook worden gesubsidieerd bij 'gewezen gebouwen van de eredienst', evenals basisinvesteringen die een latere herbestemming mogelijk moeten maken (artikel 5 en 6).

De uitbreiding van de subsidiemogelijkheden voor beschermdere eredienstgebouwen zoals opgenomen in de visienota (premiemogelijkheden voor werken die een

kerkgebouw klaarmaken voor meervoudig gebruik en premie voor opmetingsplannen) zijn reeds mogelijk binnen het huidige kader van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Impactanalyse

Maatschappelijke impact

De verplichte opmaak van kerkenbeleidsplannen per gemeente geldt enkel voor de rooms-katholieke eredienstbesturen, niet voor de besturen van de andere erkende erediensten. De geschiedenis van Vlaanderen is er de oorzaak van dat enkel de rooms-katholieke eredienst vandaag een (te) groot aantal eredienstgebouwen kent. Bij de andere erkende erediensten speelt dit gegeven niet; sommige erediensten kampen zelfs met een tekort aan eredienstgebouwen.

Gezien deze duidelijk ongelijke uitgangspositie is het verplichten van een kerkenbeleidsplan bij de andere erediensten zinloos. Het geeft bovendien geen extra betekenis aan de waarde van hun meerjarenplannen. Het zou dus administratieve overlast bezorgen zonder meerwaarde. Uiteraard is het aangewezen dat ook voor de gebouwen van de andere erediensten een reflectie gebeurt over het gebruik van het eredienstgebouw op langere termijn, maar het gaat dan over een denkoefening over dat ene gebouw, niet over alle eredienstgebouwen in de gemeente (of provincie). De subsidiemogelijkheden voor de eredienstgebouwen en de gewezen gebouwen van de eredienst gelden wel voor alle eredienstgebouwen, van welke erkende eredienst ook.

Dit ontwerp van decreet wil een positieve impact hebben op de lokale besturen en de rooms-katholieke kerkbesturen in hun eventuele projecten van her- of nevenbestemming, gedragen door de lokale gemeenschap. Er is geen directe impact op andere doelgroepen.

Budgettaire impact

De budgettaire impact op de Vlaamse overheid is neutraal: de dalende behoefte aan investeringssubsidies voor eredienstgebouwen (gezien de geleidelijke vermindering van het aantal parochiekerken) wordt gecompenseerd door de aanvullende subsidiemogelijkheden die projecten van her- en nevenbestemming moeten stimuleren.

Implementatie

Vandaag, voorjaar 2022, bevinden we ons in het midden van de lokale bestuursperiode 2019-2024. Een kerkenbeleidsplan wordt gerelateerd aan de opmaak van de meerjarenplannen door de rooms-katholieke kerkfabrieken. Dit moet gebeuren, conform artikel 41 van het Eredienstendecreet van 7 mei 2004, binnen de zes maanden na de installatie van de gemeenteraad na de gehele vernieuwing van deze raad. Het is dan ook redelijk om de kerkenbeleidsplannen een eerste keer verplicht te maken naar aanleiding van de opmaak van de meerjarenplannen 2026-2031 na de lokale verkiezingen van oktober 2024 (artikel 11).

In tussentijd is de opmaak van een kerkenbeleidsplan facultatief, conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, dat de passus over de kerkenbeleidsplannen zal behouden tot einde 2014 (zie artikel 11). De lokale besturen en de bisdommen weten alvast ruim op voorhand dat ze in 2025 over een verplicht kerkenbeleidsplan zullen moeten beschikken. Dit is overigens geen overbodige luxe. De opmaak van een doordacht en door alle actoren gedragen kerkenbeleidsplan vergt nu eenmaal de nodige tijd.

Kerkenbeleidsplannen moeten een belangrijke voorbereiding betekenen van de meerjarenplannen van de kerkbesturen, die op hun beurt input zijn voor de meerjarenplannen van de gemeenten. De relatie van de gemeentebesturen met de meerjarenplannen van de kerkbesturen is geregeld in artikel 43 van het Eredienstendecreet van 7 mei 2004. Hieraan worden geen wijzigingen aangebracht. Op de kerkenbeleidsplannen zal de Vlaamse overheid geen specifiek toezicht organiseren. Het Platform Toekomst Parochiekerken zal wel ondersteunend materiaal ontwikkelen ten behoeve van gemeenten en kerkbesturen opdat ze een zo kwaliteitsvol mogelijk kerkenbeleidsplan kunnen opmaken.

De extra subsidiemogelijkheden worden wel ogenblikkelijk van toepassing, na de publicatie van het ontwerp van decreet in het Belgisch Staatsblad. Dit als directe stimuleringsmaatregel voor lokale projecten van her- of nevenbestemming.

C. Totstandkomingsprocedure

De inhoudelijke voorbereiding van de visienota 'Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen' van 16 juli 2021, en bij uitbreiding ook van dit ontwerp van decreet, gebeurde op drie manieren:

- Vzw Parcum verzamelde en screende, in opdracht van de Vlaamse Regering, de goedgekeurde kerkenbeleidsplannen op de intenties met betrekking tot her- of nevenbestemming.
- Het Agentschap Binnenlands Bestuur en het Agentschap Onroerend Erfgoed organiseerden in maart 2021 een elektronische bevraging bij de driehonderd Vlaamse burgemeesters over hoe zij aankijken tegen dit thema.
- De ministers en de Vlaamse administraties bevoegd voor Binnenlands Bestuur en Onroerend Erfgoed voerden in het voorjaar van 2021 gesprekken met diverse belanghebbenden over hun inzichten met betrekking tot her- en nevenbestemming van parochiekerken. Het betrof gesprekken met:
 - de vertegenwoordigers van de lokale besturen (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, Vlinter, Kenniscentrum Vlaamse Steden en het Vlaams Netwerk Onroerend Erfgoed);
 - de bisschoppenconferentie;
 - de architectenbureaus die opdrachten (haalbaarheidsstudies) uitvoerden in het kader van het Projectbureau herbestemming Kerken;
 - de huidige structurele partners van het agentschap Onroerend Erfgoed aangaande dit thema (vzw PARCUM, Participatiemaatschappij Vlaanderen, Herita en Monumentenwacht Vlaanderen).

Het eigenlijke voorontwerp van decreet is voorgelegd aan de stuurgroep van het Programma Toekomst Parochiekerken, opgericht in opvolging van de visienota van de Vlaamse Regering van 16 juni 2021 (zie hoger) en met de bisschoppenconferentie daarin vertegenwoordigd.

Op 25 mei 2022 verstrekke de Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed (SARO) zijn advies over het voorliggend ontwerp van decreet.

De SARO acht de voorgestelde maatregelen over de kerkenbeleidsplannen (de opname ervan in het Eredienstendecreet, de verplichting ervan en de beperking ervan tot de rooms-katholieke eredienst) positief en ondersteunt ze. Ook de ruimere subsidiemogelijkheden om projecten van her- en nevenbestemming mogelijk te maken beoordeelt de SARO positief, onder meer opdat een optimale benutting van de (voormalige) parochiekerken kan betekenen dat er elders geen aansnijding van open ruimte moet gebeuren: "Deze subsidies leveren dus ook een bijdrage aan de gewenste bouwshift."

Met betrekking tot de nieuwe mogelijkheden van financiële steunverlening maakt de SARO ten slotte nog drie kritische bedenkingen:

- de SARO merkt terecht op dat de ruimere subsidiemogelijkheden door dit wijzigingsdecreet (dat het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria wijzigt) beperkt zijn tot de niet-beschermden rooms-katholieke parochiekerken en dat gelijkaardige subsidiemogelijkheden ook nuttig zijn voor beschermden parochiekerken. Er zullen ook specifieke subsidiemogelijkheden worden voorzien voor beschermden kerken, conform de goedgekeurde visienota. Beschermden parochiekerken vergen een specifieke expertise en volgen regelgevend en administratief een apart spoor.
- De SARO vraagt zich af of het zinvol is om een onderscheid te maken tussen herbestemming en nevenbestemming, waarbij herbestemming (die theoretisch een grotere bijdrage zou kunnen betekenen aan de bouwshift) financieel aantrekkelijker wordt gemaakt dan nevenbestemming. De Vlaamse Regering wil de lokale discussies over mogelijke her- of nevenbestemming tussen de betrokken actoren in volle vrijheid laten verlopen, zonder enige belemmering of bepaalde randvoorwaarden. In sommige gevallen kan een nevenbestemming evenzeer of meer te verkiezen zijn dan een herbestemming, of is er de optie tussen een nevenbestemming of helemaal geen ander gebruik van de parochiekerk. Ook is het soms (bijvoorbeeld bij de uitvoering van een haalbaarheidsstudie) nog niet helemaal duidelijk of een her- dan wel een nevenbestemming uiteindelijk het resultaat zal zijn. Ook vanuit administratieve eenvoud (maximaal 30% subsidie voor studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding) lijkt het vooralsnog wenselijk om projecten van her- en nevenbestemming gelijk te behandelen.
- De SARO merkt ten slotte op dat bij subsidieaanvragen voor eredienstgebouwen van andere (niet-rooms-katholieke) erediensten een positief advies gevoegd moet worden van het erkende representatieve orgaan van de eredienst en het college van burgemeester en schepenen of de deputatie van het betrokken gemeente- of provinciebestuur. De huidige decretale voorwaarde "dat uit de adviezen moet blijken dat de investeringen, waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, passen in een langetermijnvisie" is niet overgenomen, wat de SARO doet vrezen dat de link tussen de adviezen en een langetermijnvisie ontbreekt. Ook al mogen we veronderstellen dat de betrokken adviserende instanties de langetermijnvisie in ieder geval zullen meenemen in hun advisering, ook al is dit niet decretaal geëxpliciteerd, dan nog lijkt het wenselijk om het belang van de langere termijn duidelijk te maken door de explicitering in het decreet. De betrokken passage wordt dus opnieuw opgenomen in het (wijzigend) ontwerp van decreet.

Op 15 juli 2022 verstrekte de Raad van State zijn advies (71.752/3) over het voorontwerp van decreet. De Raad bevestigde de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest tot het nemen van de voorgenomen decretale bepalingen. De Raad van State gaf geen bijkomende opmerkingen. De tekst van het decreet zoals eerder principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering behoeft dan ook geen wijzigingen naar aanleiding van dit advies.

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Het ontwerp van decreet bevat uitsluitend gewestaangelegenheden, zowel wat betreft de lokale besturen, inclusief de kerkbesturen (bijzondere wet tot hervorming der instellingen (BWHI), artikel 6, §1, VIII), als wat betreft het Onroerend Erfgoed (BWHI, artikel 6, §1, I). Het Vlaamse Gewest is dan ook bevoegd tot het nemen van de voorgenomen maatregelen, zoals bevestigd door de Raad van State (zie hoger).

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Voor een nadere toelichting kan verwezen worden naar de toelichting bij punt D van de algemene toelichting.

Artikel 2

Dit artikel bevat de definitie van een kerkenbeleidsplan. De vormgeving van dit document is vrij en wordt bepaald door de betrokkenen. Er zijn enkel vijf elementen opgesomd die minstens moeten worden opgenomen in een kerkenbeleidsplan; het staat de betrokkenen vrij om er nog andere elementen aan toe te voegen. Punt 5° ("een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de betrokken kerken") vormt de kern van de kerkenbeleidsplannen. Parochiekerken die in aanmerking komen voor een effectieve neven- en herbestemming worden uiteraard expliciet aangeduid. Maar ook gebouwen die eredienstgebouwen blijven kunnen het kader vormen voor een occasioneel ander gebruik zoals een concert of een tentoonstelling (valorisatie) of kunnen gebruikt worden voor de eredienst door andere geloofsgemeenschappen (zoals een orthodoxe gemeenschap die vieringen houdt in een rooms-katholieke parochiekerk – medegebruik). Ook deze elementen, die een invloed kunnen hebben op de financiële meerjarenplanning, maken deel uit van het kerkenbeleidsplan.

Evenmin is bepaald wanneer een kerkenbeleidsplan moet worden opgemaakt; dit kan te allen tijde gebeuren. Uiteraard is de inhoud van een kerkenbeleidsplan van groot belang voor een gedegen opmaak van een meerjarenplan, hetgeen conform artikel 41 van het Eredienstendecreet van 7 mei 2004 moet gebeuren binnen de zes maanden na de installatie van de gemeenteraad na de gehele vernieuwing van deze raad. Het is dan ook van belang dat een eventueel bestaand kerkenbeleidsplan dat de blijvende goedkeuring wegdraagt van de partners, nog eens expliciet wordt bevestigd voorafgaand aan de opmaak van een meerjarenplan. Op deze manier wordt geen nodeloze planlast gecreëerd. Wanneer een van de partners (bijvoorbeeld het nieuw gekozen gemeentebestuur) zich niet zou kunnen vinden in (een deel van) het bestaande kerkenbeleidsplan, dan moet uiteraard wel een nieuw kerkenbeleidsplan worden opgemaakt en ondertekend.

Het kan altijd gebeuren dat er geen overeenstemming is tussen de partners (gemeentebestuur en bisschop) over de toekomst van een of meerdere parochiekerken op het grondgebied van een gemeente wanneer de betrokken kerkfabrieken een meerjarenplan moeten opmaken. In dit geval bekomen de gemeenteraden, wanneer het meerjarenplan van de betrokken kerkfabrieken investeringsuitgaven zou bevatten die niet verenigbaar zijn met de visie van de gemeente, de mogelijkheid om deze uitgaven op te schorten en dus de meerjarenplannen aan te passen. Een aangepast meerjarenplan kan dan opgemaakt worden wanneer er een nieuw ondertekend kerkenbeleidsplan is.

De betrokkenen bij de eigenlijke ondertekening van een kerkenbeleidsplan zijn het betrokken gemeentebestuur en de betrokken bisschop (als representatief orgaan). Als de gebiedsomschrijving van een van de parochies van de gemeente zich uitstrekt over het grondgebied van een andere gemeente, dan wordt deze andere gemeente ook betrokken bij de opmaak van het kerkenbeleidsplan, alvast voor wat de kerk betreft waarvoor deze gemeente mee instaat voor het onderhoud en de financiering.

Er is evenmin een specifieke procedure bepaald voor de uitwerking en goedkeuring van een kerkenbeleidsplan, noch een procedure in geval van onenigheid tussen de partners, noch een specifieke toezichtprocedure. Het kerkenbeleidsplan is een funderend element van het meerjarenplan waarvan het Eredienstendecreet van 7 mei 2004 in de artikelen 41 tot 44 wel de procedure beschrijft. Deze procedure blijft onverkort gelden.

Door de inlassing van dit nieuwe artikel 33/2 in afdeling 4 van hoofdstuk I van titel II van het Eredienstendecreet van 7 mei 2004 is de opmaak van een kerkenbeleidsplan enkel verplicht binnen de rooms-katholieke eredienst. Deze afdeling wordt immers niet van overeenkomstige toepassing verklaard in titel III en IV van het Eredienstendecreet die de bijzondere bepalingen bevatten voor de protestantse, de anglicaanse, de israëlitische, de orthodoxe en de islamitische erediensten (zie meer bepaald artikel 114, 150, 186, 229 en 275).

Artikel 3

Eens een (niet-beschermd) rooms-katholieke parochiekerk kerkrechtelijk is onttrokken aan de eredienst, wordt dit een (niet-beschermd) profaan gebouw, dat vroeger een kerkgebouw, of een eredienstgebouw, is geweest. Het is echter niet de bedoeling dat deze gebouwen tot in de lengte van jaren aanspraak kunnen maken op een subsidie voorzien in het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria. Het is integendeel wel de bedoeling dat deze 'gewezen gebouwen van de eredienst' relatief snel een nieuwe, eventueel tijdelijke, bestemming kunnen krijgen.

Voor gewezen gebouwen van de eredienst kan nog gedurende vijf jaar een subsidieaanvraag worden ingediend, te rekenen vanaf de datum waarop het gebouw is onttrokken aan de eredienst. De onttrekking aan de eredienst van een rooms-katholieke parochiekerk gebeurt door een decreet van de bevoegde bisschop. Het is dan ook de datum van deze bisschoppelijke beslissing tot het onttrekken aan de eredienst van het kerkgebouw die de maatstaf zal zijn voor de berekening van de vijf jaar. Een zeer beperkt aantal kerkgebouwen kunnen, met toepassing van artikel 275/1 van het Eredienstendecreet, pas een nieuwe bestemming krijgen nadat ze zijn gedesaffecteerd door de Vlaamse Regering, na advies van de bisschoppelijke overheid. Voor deze kerkgebouwen wordt de datum van de beslissing van de Vlaamse Regering als basis genomen voor de berekening van de vijf jaar.

Artikel 4

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 5

Dit artikel breidt de subsidiemogelijkheden binnen het kader van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria op twee manieren uit.

Eenzijds worden, behalve architecturale en financiële (haalbaarheids)studies, nu ook opmetingsplannen en allerhande vormen van trajectbegeleiding (die burgers en omwonenden betrekken bij het beslissingsproces inzake her- of nevenbestemming) subsidiabel. Anderzijds zijn ook subsidies mogelijk voor "noodzakelijke basisinvesteringen die een herbestemming mogelijk maken" aan gewezen gebouwen van de eredienst (tot maximum 250.000 euro). Het is duidelijk dat niet de eigenlijke

herbestemming subsidiabel is, maar wel investeringen die noodzakelijk zijn, welke bestemming het gebouw uiteindelijk ook zou krijgen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- dringende instandhoudingswerken, structurelementen voor stabiliteit, werken om veiligheidsredenen, brandweerstand en bliksembeveiliging;
- funderingswerken, ruwbouw van vloeren, muren, verdiepingsvloeren, plafonds, daken, traphallen, liftkokers en schachten;
- realiseren van dak- en gevelopeningen;
- structurele ingrepen in functie van (mobiele vormen van) compartimentering;
- essentiële werken in functie van de technische installaties (elektriciteit, hvac en sanitair) en aanpassingswerken ter verbetering van akoestiek en verlichting.

Artikel 6

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 7

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 8

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 9

Aangezien het instrument van het kerkenbeleidsplan verankerd wordt in het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten en daarin ook wordt gedefinieerd, is een definitie van een kerkenbeleidsplan in het Onroerendergoeddecreet niet meer aan de orde en wordt dit geschrapt. Dit temeer omdat ingevolge wijzigingsartikel 10 de enige vermelding van 'kerkenbeleidsplan' in het Onroerendergoeddecreet wordt geschrapt.

Artikel 10

De deadline van deze bepaling met betrekking tot het kerkenbeleidsplan in het tweede lid van artikel 12.3.12 van het Onroerendergoeddecreet is verstreken waardoor deze bepaling zonder voorwerp is geworden en kan worden geschrapt.

Artikel 11

Tot en met einde 2014 zijn kerkenbeleidsplannen vrijwillig op te maken door de rooms-katholieke kerkbesturen en de lokale besturen op basis van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Een organieke verplichting wordt het pas vanaf 1 januari 2015, na de lokale verkiezingen van oktober 2014. De kerkbesturen en de lokale besturen hebben derhalve ruim de tijd om zich voor te bereiden op deze nieuwe verplichting.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur,
Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting,
Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

VOORONTWERP VAN DECREET
van 29 april 2022

Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria en het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de eventuele her- of nevenbestemming van parochiekerken

Op voorstel van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten

Art. 2. In het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, gewijzigd bij de decreten van 20 januari 2006, 6 juli 2012, 22 december 2017 en 22 oktober 2021, wordt een artikel 33/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 33/2. Het meerjarenplan, vermeld in artikel 41, en eventuele wijzigingen ervan, is gebaseerd op een kerkenbeleidsplan.

Een kerkenbeleidsplan is een schriftelijk document dat een lokaal gedragen langetermijnvisie bevat voor alle parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. Het is goedgekeurd en ondertekend door het representatief

orgaan van de rooms-katholieke eredienst en door het gemeentebestuur. Het kerkenbeleidsplan bevat minstens al de volgende gegevens:

- 1° een beschrijving van de betrokken kerken, met hun cultuurhistorische waarde, hun beschermingsstatuut en hun bouwfysische toestand;
- 2° informatie over de eigendomstoestand;
- 3° de situering van elke kerk in zijn ruimtelijke omgeving;
- 4° een beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie van de betrokken kerken;
- 5° een onderbouwde visie op het toekomstige gebruik en de toekomstige functie van de betrokken kerken, inclusief een plan van aanpak over de wijze waarop de toekomstige invulling (eredienst, valorisatie, medegebruik, neven- en herbestemming) kan worden gerealiseerd.

Het kerkenbeleidsplan, of de ondertekende bevestiging van een bestaand kerkenbeleidsplan, is niet ouder dan zes maanden als het meerjarenplan wordt ingediend met toepassing van artikel 42, eerste lid. Als dat nog niet het geval is op het ogenblik dat het meerjarenplan wordt ingediend, dan kan de gemeenteraad in het meerjarenplan investeringsuitgaven voor het gebouw van de eredienst waarvoor er geen overeenstemming bestaat over de toekomstige functie opschorten tot het ogenblik dat er een aangepast meerjarenplan wordt goedgekeurd dat wel gebaseerd is op een nieuw of herbevestigd kerkenbeleidsplan”.

Hoofdstuk 3. Wijzigingen van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria

Art. 3. In artikel 2 van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria wordt een punt 2°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“2°/1 gewezen gebouw van de eredienst: een gebouw dat, op het moment van de subsidieaanvraag, maximaal vijf jaar geleden is onttrokken aan de eredienst.”.

Art. 4. In hetzelfde decreet wordt het opschrift van hoofdstuk 2 vervangen door wat volgt:

“Hoofdstuk 2. Subsidiëring voor gebouwen van de eredienst en gewezen gebouwen van de eredienst”.

Art. 5. In artikel 5 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden punt 4° en 5° vervangen door wat volgt:

“4° studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor neven- of herbestemming;
5° aanpassingsinvesteringen voor nevenbestemming.”;

2° tussen het eerste en het tweede lid wordt een lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

“De subsidie kan voor gewezen gebouwen van de eredienst worden toegekend voor:

- 1° studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor herbestemming;
- 2° noodzakelijke basisinvesteringen die een herbestemming mogelijk maken, tot een subsidiebedrag van maximaal 250.000 euro.”.

Art. 6. In artikel 6 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden “gebouwen van de eredienst” en de woorden “die eigendom zijn” worden de woorden “of gewezen gebouwen van de eredienst” ingevoegd;

2° de zinsnede “met toepassing van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten” wordt vervangen door de zinsnede “met toepassing van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013”.

Art. 7. In artikel 7, 3°, van hetzelfde decreet worden tussen de woorden “van het gebouw van de eredienst” en de woorden “waarvoor de subsidie wordt aangevraagd” de woorden “of het gewezen gebouw van de eredienst” ingevoegd.

Art. 8. Artikel 8 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

“Art. 8. De subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of de gewezen gebouwen van de eredienst van de rooms-katholieke eredienst past in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan, vermeld in artikel 33/2 van het decreet van 7 mei 2004.

Bij de subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of gewezen gebouwen van de eredienst van de andere erkende erediensten wordt een positief advies gevoegd van het erkende representatief orgaan van de eredienst en van het college van burgemeester en schepenen of de deputatie van het betrokken gemeente- of provinciebestuur.”.

Hoofdstuk 4. Wijzigingen van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013

Art. 9. In artikel 2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, gewijzigd bij de decreten van 15 juli 2016 en 13 juli 2018, wordt punt 31°/1 opgeheven.

Art. 10. In artikel 12.3.12 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 2016, wordt het tweede lid opgeheven.

Hoofdstuk 5. Inwerkingtreding

Art. 11. Artikel 2, 8, 9 en 10 treden in werking op 1 januari 2025.

Brussel, ... (datum).

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en
Gelijke Kansen,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

ADVIES VAN DE STRATEGISCHE ADVIESRAAD
RUIMTELIJKE ORDENING – ONROEREND ERFGOED

ADVIES
VAN 25 MEI 2022
OVER HET ONTWERP VAN WIJZIGINGSDECREET
HER- OF NEVENBESTEMMING PAROCHIEKERKEN

SARO | HAVENLAAN 88 BUS 23 | 1000 BRUSSEL

INHOUD

I.	SITUERING	26
II.	ALGEMENE BEOORDELING	26
III.	KERKENBELEIDSPANNEN	27
IV.	FINANCIËLE STEUNVERLENING	27

I. SITUERING

1. SARO ontving op 28 april 2022 een adviesvraag van minister Bart Somers en minister Matthias Diependaele over het ontwerpdecreet tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria en het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de eventuele her- of nevenbestemming van parochiekerken.¹ Met voorliggend advies, goedgekeurd op de raad van 25 mei 2022, komt SARO tegemoet aan de adviestermijn van dertig dagen.

2. Het ontwerpdecreet kadert binnen de visienota van de Vlaamse Regering van 16 juli 2021 inzake 'Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen'.²

Het ontwerpdecreet voert nieuwe beleidsinstrumenten in met het oog op en doordachte her- of nevenbestemming van de (voormalige) parochiekerken:

- verplichte opmaak van een kerkenbeleidsplan,
- ruimere subsidiemogelijkheden voor de lokale besturen en de kerkbesturen voor de realisatie van hun projecten van her- of nevenbestemming van (voormalige) parochiekerken.

II. ALGEMENE BEOORDELING

3. Voor het algemeen standpunt van de raad ten aanzien van de her- en nevenbestemming van parochiekerken verwijst de raad naar zijn advies van 17 november 2021 over de visienota inzake beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen.³

Deze visienota van de Vlaamse Regering van 16 juli 2021 formuleerde vijf complementaire beleidssporen die verder uitgewerkt zouden worden; waarvan er nu twee voor advies worden voorgelegd aan de SARO. De raad vraagt verdere duiding over de geplande uitwerking van de drie andere beleidssporen, met name de oprichting Programma Toekomst Parochiekerken, het privaat initiatief en de rol van het herbestemmingsprofiel.

In voorliggend advies gaat de raad specifiek in op de wijzigingen die zijn opgenomen in het ontwerpdecreet:

- a. SARO vindt het een goede zaak dat de opmaak van een kerkenbeleidsplan wordt verplicht en wordt gekoppeld aan het meerjarenplan van een kerkbestuur. Nieuw is bovendien dat het ontwerpdecreet bepaalt dat de opmaak van een kerkenbeleidsplan niet langer focust op de beschermde gebouwen van alle erkende erediensten maar op alle (beschermde en niet beschermde) rooms-katholieke parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. De raad kan dit ondersteunen maar wijst op de belangrijke impact van deze nieuwe regeling

¹ <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/62669F1E1C4A193816C2F921>

² <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/60F1143B364ED9000800178D>

³ <https://www.sarovlaanderen.be/advies-visienota-parochiekerken>

op de subsidieregeling (zie deel III van dit advies).

- b. Wat betreft de wijzigingen inzake de subsidiemogelijkheden wijst SARO op enkele knelpunten en vraagt op enkele punten een aanpassing van het ontwerpdecreet (zie deel IV van dit advies).

III. KERKENBELEIDSPANNEN

4. Het Onroerenderfgoeddecreet (art 2.1 31° /1) vormt momenteel de decretale basis voor het instrument 'kerkenbeleidsplan'. Met het ontwerpdecreet (artikel 2 en artikel 9) wordt de bepaling inzake het kerkenbeleidsplan opgeheven in het Onroerenderfgoeddecreet en toegevoegd aan het decreet erkende erediensten.⁴

De inhoudelijke bepalingen van het kerkenbeleidsplan blijven grotendeels identiek met de huidige bepalingen in het Onroerenderfgoeddecreet (maar met toevoeging van de verplichting om informatie op te nemen over de eigendomstoestand).

Nieuw is evenwel dat het kerkenbeleidsplan een verplicht instrument wordt. Bovendien vormt een kerkenbeleidsplan een voorwaarde om een meerjarenplan te kunnen indienen. De Memorie van Toelichting (pag.7) verduidelijkt dat *'de kerkenbeleidsplannen ertoe moeten bijdragen dat de meerjarenplannen die de kerkbesturen moeten opmaken het eerste halfjaar na elke gemeenteraadsverkiezing gestoeld zijn op een klare kijk op de toekomst van de parochiekerken, en dus meer vaste grond onder de voeten hebben'*. De raad ondersteunt deze wijzigingen en vindt het tevens positief dat het ontwerpdecreet het belang benadrukt van *actuele* kerkenbeleidsplannen.

Het ontwerpdecreet (artikel 2) bepaalt tevens dat de opmaak van een kerkenbeleidsplan niet langer focust op de beschermde gebouwen van alle erkende erediensten maar op alle (beschermde en niet beschermde) rooms-katholieke parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. De Memorie van Toelichting (pag. 9) verduidelijkt onder de paragraaf 'impactanalyse': *'De geschiedenis van Vlaanderen is er de oorzaak van dat enkel de rooms-katholieke eredienst vandaag een (te) groot aantal eredienstgebouwen kent. Bij de andere erkende erediensten speelt dit gegeven niet; sommige erediensten kampen zelfs met een tekort aan eredienstgebouwen. Gezien deze duidelijk ongelijke uitgangspositie is het verplichten van een kerkenbeleidsplan bij de andere erediensten zinloos.'* De raad kan deze gedachtegang ondersteunen maar wijst op de belangrijke impact van deze nieuwe regeling op de subsidieregeling (zie deel IV van dit advies).

IV. FINANCIËLE STEUNVERLENING

5. Subsidies her- en nevenbestemming. De raad vindt het positief dat - met het Onroerenderfgoeddecreet en het decreet erediensten - subsidies worden voorzien voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken. Dit gelet op de grote aantallen parochiekerken, waarvan veel kerken onderbenut zijn. Veelal zijn deze kerken gunstig (kernversterkend) gelegen. Een optimale benutting van het (voormalig) kerkgebouw kan betekenen dat elders géén aansnijding van open ruimte moet gebeuren. Deze subsidies leveren dus ook een bijdrage aan de gewenste bouwshift. De raad vindt het tevens positief dat met het ontwerpdecreet ook subsidies worden voorzien voor recent ontworpen kerken.

De raad stelt vast dat het decreet erediensten bepaalt dat beschermde parochiekerken geen aanspraak kunnen maken op de in dit decreet voorziene subsidies. Participatie/en of projectregie wordt enkel gesubsidieerd voor niet beschermde kerken. De raad vindt dit geen goede zaak aangezien het al dan niet beschermde statuut van een parochiekerk geen of slechts een beperkte

⁴ Decreet van 7 met 2004 betreffende de materiële organisatie en de werking van de erkende erediensten

rol speelt in het zoeken naar een nieuwe toekomst voor de parochiekerk .

SARO vraagt zich tot slot af of het zinvol is een onderscheid te maken tussen herbestemming enerzijds en nevenbestemming van parochiekerken anderzijds, waarbij herbestemming iets financieel aantrekkelijker wordt gemaakt dan een nevenbestemming. Een volledige herbestemming betekent theoretisch immers een grotere bijdrage aan de bouwshift. Bovendien draagt dit bij tot het aantrekkelijker maken van het op lange termijn denken bij degene die aanspraak maken op de subsidies.

6. Subsidies decreet erediensten. Het ontwerpdecreet (artikel 8) maakt voor de subsidiëring voor gebouwen van de eredienst een onderscheid tussen de rooms-katholieke erediensten en de andere erkende erediensten.

Voor de rooms-katholieke eredienst wordt een koppeling gemaakt met het kerkenbeleidsplan en moet de subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen passen in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan. De huidige voorwaarde in het decreet *'dat uit de adviezen moet blijken dat de investeringen, waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, passen in een langetermijnvisie'* vervalt maar wordt opgevangen door de introductie van de verplichting om een geactualiseerd en goedgekeurd kerkenbeleidsplan te hebben.

Voor de andere erkende erediensten moet bij de subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen een positief advies worden gevoegd van het erkende representatief orgaan van de eredienst en van het college van burgemeester en schepenen of de deputatie van het betrokken gemeente- of provinciebestuur. De huidige voorwaarde in het decreet *'dat uit de adviezen moet blijken dat de investeringen, waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, passen in een langetermijnvisie'* vervalt evenwel en wordt niet overgenomen. De enige voorwaarde betreft dat er een positief advies moet worden toegevoegd. De link tussen het advies en een langetermijnvisie ontbreekt hier. Een langetermijnvisie is volgens de raad nochtans belangrijk als kader om adviezen te geven.

De raad dringt er in die zin op aan dat de huidige voorwaarde in het decreet *'Uit die adviezen moet ook blijken dat de investeringen waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, passen in die langetermijnvisie (kan meerjarenplan zijn)* behouden blijft in de nieuwe paragraaf over de andere erkende erediensten.

VOORONTWERP VAN DECREET
van 17 juni 2022

Voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria en het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de eventuele her- of nevenbestemming van parochiekerken

Op voorstel van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten

Art. 2. In het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, gewijzigd bij de decreten van 20 januari 2006, 6 juli 2012, 22 december 2017 en 22 oktober 2021, wordt een artikel 33/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 33/2. Het meerjarenplan, vermeld in artikel 41, en eventuele wijzigingen ervan, is gebaseerd op een kerkenbeleidsplan.

Een kerkenbeleidsplan is een schriftelijk document dat een lokaal gedragen langetermijnvisie bevat voor alle parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. Het is goedgekeurd en ondertekend door het representatief

orgaan van de rooms-katholieke eredienst en door het gemeentebestuur. Het kerkenbeleidsplan bevat minstens al de volgende gegevens:

- 1° een beschrijving van de betrokken kerken, met hun cultuurhistorische waarde, hun beschermingsstatuut en hun bouwfysische toestand;
- 2° informatie over de eigendomstoestand;
- 3° de situering van elke kerk in zijn ruimtelijke omgeving;
- 4° een beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie van de betrokken kerken;
- 5° een onderbouwde visie op het toekomstige gebruik en de toekomstige functie van de betrokken kerken, inclusief een plan van aanpak over de wijze waarop de toekomstige invulling (eredienst, valorisatie, medegebruik, neven- en herbestemming) kan worden gerealiseerd.

Het kerkenbeleidsplan, of de ondertekende bevestiging van een bestaand kerkenbeleidsplan, is niet ouder dan zes maanden als het meerjarenplan wordt ingediend met toepassing van artikel 42, eerste lid. Als dat nog niet het geval is op het ogenblik dat het meerjarenplan wordt ingediend, dan kan de gemeenteraad in het meerjarenplan investeringsuitgaven voor het gebouw van de eredienst waarvoor er geen overeenstemming bestaat over de toekomstige functie opschorten tot het ogenblik dat er een aangepast meerjarenplan wordt goedgekeurd dat wel gebaseerd is op een nieuw of herbevestigd kerkenbeleidsplan”.

Hoofdstuk 3. Wijzigingen van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria

Art. 3. In artikel 2 van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria wordt een punt 2°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“2°/1 gewezen gebouw van de eredienst: een gebouw dat, op het moment van de subsidieaanvraag, maximaal vijf jaar geleden is onttrokken aan de eredienst.”.

Art. 4. In hetzelfde decreet wordt het opschrift van hoofdstuk 2 vervangen door wat volgt:

“Hoofdstuk 2. Subsidiëring voor gebouwen van de eredienst en gewezen gebouwen van de eredienst”.

Art. 5. In artikel 5 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden punt 4° en 5° vervangen door wat volgt:

“4° studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor neven- of herbestemming;
5° aanpassingsinvesteringen voor nevenbestemming.”;

2° tussen het eerste en het tweede lid wordt een lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

“De subsidie kan voor gewezen gebouwen van de eredienst worden toegekend voor:

- 1° studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor herbestemming;
- 2° noodzakelijke basisinvesteringen die een herbestemming mogelijk maken, tot een subsidiebedrag van maximaal 250.000 euro.”.

Art. 6. In artikel 6 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden “gebouwen van de eredienst” en de woorden “die eigendom zijn” worden de woorden “of gewezen gebouwen van de eredienst” ingevoegd;

2° de zinsnede “met toepassing van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten” wordt vervangen door de zinsnede “met toepassing van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013”.

Art. 7. In artikel 7, 3°, van hetzelfde decreet worden tussen de woorden “van het gebouw van de eredienst” en de woorden “waarvoor de subsidie wordt aangevraagd” de woorden “of het gewezen gebouw van de eredienst” ingevoegd.

Art. 8. Artikel 8 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

“Art. 8. De subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of de gewezen gebouwen van de eredienst van de rooms-katholieke eredienst past in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan, vermeld in artikel 33/2 van het decreet van 7 mei 2004.

Bij de subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of gewezen gebouwen van de eredienst van de andere erkende erediensten wordt een positief advies gevoegd van het erkende representatief orgaan van de eredienst en van het college van burgemeester en schepenen of de deputatie van het betrokken gemeente- of provinciebestuur. Uit die adviezen moet blijken dat de investeringen, waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, passen in een langetermijnvisie met betrekking tot het gebouw”.

Hoofdstuk 4. Wijzigingen van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013

Art. 9. In artikel 2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, gewijzigd bij de decreten van 15 juli 2016 en 13 juli 2018, wordt punt 31°/1 opgeheven.

Art. 10. In artikel 12.3.12 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 2016, wordt het tweede lid opgeheven.

Hoofdstuk 5. Inwerkingtreding

Art. 11. Artikel 2, 8, 9 en 10 treden in werking op 1 januari 2025.

Brussel, ... (datum).

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en
Gelijke Kansen,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 71.752/3
van 15 juli 2022

over

een voorontwerp van decreet van het Vlaamse Gewest ‘tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria en het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de eventuele her- of nevenbestemming van parochiekerken’

Op 22 juni 2022 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet van het Vlaamse Gewest ‘tot wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria en het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de eventuele her- of nevenbestemming van parochiekerken’.

Het voorontwerp is door de derde kamer onderzocht op 12 juli 2022. De kamer was samengesteld uit Wilfried VAN VAERENBERGH, kamervoorzitter, Jeroen VAN NIEUWENHOVE en Koen MUYLLE, staatsraden, Jan VELAERS en Bruno PEETERS, assessoren, en Astrid TRUYENS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Brecht STEEN, eerste auditeur-afdelingshoofd.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 15 juli 2022.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

2. Het voor advies voorgelegde voorontwerp van decreet van het Vlaamse Gewest strekt ertoe de her- of nevenbestemming van rooms-katholieke parochiekerken te stimuleren, enerzijds, door alle kerkraden te verplichten een kerkenbeleidsplan op te maken en, anderzijds, door de subsidiemogelijkheden te verruimen voor projecten van her- of nevenbestemming van (gewezen) gebouwen van de eredienst.

Hiertoe wordt vooreerst in het decreet van 7 mei 2004 ‘betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten’ een artikel 33/2 ingevoegd waarin wordt bepaald dat het meerjarenplan dat de kerkraad vaststelt binnen zes maanden na de installatie van de gemeenteraad gebaseerd moet zijn op een kerkenbeleidsplan, dat onder meer een onderbouwde visie op het toekomstige gebruik en de toekomstige functie van de betrokken kerken moet bevatten (artikel 2 van het voorontwerp). Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 wordt hieraan aangepast (artikelen 9 en 10).

Voorts wordt het decreet van 12 juli 2013 ‘houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria’ gewijzigd, in hoofdzaak om de bestaande subsidiëring voor gebouwen van de eredienst uit te breiden tot gewezen gebouwen van de eredienst (artikelen 3 tot 8). Er wordt in een definitie voorzien van het begrip “gewezen gebouw van de eredienst” (artikel 3), er wordt bepaald dat de subsidie voor gebouwen van de eredienst voortaan ook zal kunnen worden toegekend voor opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor neven- of herbestemming en er wordt in een subsidie voorzien voor gewezen gebouwen van de eredienst (artikel 5). De subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of de gewezen gebouwen van de rooms-katholieke eredienst moet passen in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan (artikel 8).

Ten slotte wordt bepaald dat de artikelen 2, 8, 9 en 10 van het aan te nemen decreet in werking treden op 1 januari 2025 (artikel 11).

BEVOEGDHEID

3.1. Uit de memorie van toelichting kan worden opgemaakt dat voor het voorontwerp een beroep wordt gedaan op de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest inzake, enerzijds, de

¹ Aangezien het om een voorontwerp van decreet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

ondergeschikte besturen, met inbegrip van de bevoegdheid inzake de kerkfabrieken en de instellingen die belast zijn met het beheer van de temporalieën van de erkende erediensten (artikel 6, § 1, VIII, eerste lid, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’) en, anderzijds, de monumenten en landschappen (artikel 6, § 1, I, 7°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980).

3.2. Er kan inderdaad worden aangenomen dat het voorontwerp zijn bevoegdheidsrechtelijke grondslag vindt in de voormelde bepalingen van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Het gegeven dat de ontworpen regeling ook betrekking heeft op een gewezen gebouw van de eredienst, waarmee een gebouw wordt bedoeld dat, op het moment van de subsidieaanvraag, maximaal vijf jaar geleden is onttrokken aan de eredienst,² verhindert niet dat ze kan worden ingepast in de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest bedoeld in artikel 6, § 1, VIII, eerste lid, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

Uit de memorie van toelichting bij het voorontwerp kan immers worden opgemaakt dat de afwezigheid van ondersteuning door de Vlaamse overheid thans een beletsel vormt voor de herbesteding van (gewezen) kerkgebouwen, ook al komt volgens de beschikbare kerkbeleidsplannen “bijna één vijfde (18,7%) van de parochiekerken in aanmerking (...) voor herbesteding”. Ook het gegeven dat een gewezen kerkgebouw niet meer in aanmerking zou komen voor subsidies wordt in de memorie van toelichting aangeduid als een element dat de mogelijke herbesteding van parochiekerken tegenhoudt. De moeilijkheden die worden ondervonden om, bij gebrek aan subsidiëring, aan een kerkgebouw een andere bestemming te geven, kunnen er dan ook toe leiden dat wordt afgezien van de ontwijding van het gebouw in kwestie, ook al stemt het verder gebruik ervan als gebouw van de eredienst niet overeen met een reële behoefte.

In zoverre de ontworpen regeling derhalve verband houdt met wat nodig is voor het verzekeren van een goed beheer van de temporalieën van de betrokken eredienst,³ namelijk om een andere bestemming te geven aan een parochiekerk waarvan komt vast te staan dat ze niet langer wordt of zal worden gebruikt als eredienstgebouw, behoort ze tot de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest.

3.3. Voorts is de subsidiëring voor gebouwen van de eredienst en gewezen gebouwen van de eredienst mogelijk op grond van de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest inzake monumenten en landschappen voor zover de betrokken gebouwen kunnen worden beschouwd als “monument” en dus beschermenswaardig zijn omwille van artistieke, esthetische, wetenschappelijke of historisch redenen.⁴ Het gegeven dat luidens het ontworpen artikel 6 van het decreet van 12 juli 2013 de betrokken (gewezen) gebouwen van de eredienst “niet als monument beschermd zijn met toepassing van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van

² Ontworpen artikel 2, 2°/1, van het decreet van 12 juli 2013 (artikel 3 van het voorontwerp).

³ Zie adv.RvS 59.638/4 van 19 september 2016 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van het Waalse Gewest van 18 mei 2017 ‘relatif à la reconnaissance et aux obligations des établissements chargés de la gestion du temporel des cultes reconnus’, *Parl.St.* W.Parl. 2016-17, nr. 770/1, 20; adv.RvS 69.114/3 van 17 mei 2021 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het Erkenningsdecreet Lokale Geloofsgemeenschappen van 22 oktober 2021, opmerking 4.3.4, *Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 854/1, 312.

⁴ GwH 27 januari 1994, nr. 8/94, B.3.1.

monumenten en stads- en dorpsgezichten” verhindert immers niet dat ze beschermenswaardig zijn in de voormelde zin en dat ze op grond van de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest inzake monumenten en landschappen kunnen worden gesubsidieerd.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

4. Binnen het hiervoor aangegeven beperkte onderzoek, zijn bij het voorontwerp geen opmerkingen te maken.

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Astrid TRUYENS

Wilfried VAN VAERENBERGH

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

Op voorstel van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen en van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten

Art. 2. In het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, gewijzigd bij de decreten van 20 januari 2006, 6 juli 2012, 22 december 2017 en 22 oktober 2021, wordt een artikel 33/2 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 33/2. Het meerjarenplan, vermeld in artikel 41, en eventuele wijzigingen ervan, is gebaseerd op een kerkenbeleidsplan.

Een kerkenbeleidsplan is een schriftelijk document dat een lokaal gedragen langetermijnvisie bevat voor alle parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. Het is goedgekeurd en ondertekend door het representatief orgaan van de rooms-katholieke eredienst en door het gemeentebestuur. Het kerkenbeleidsplan bevat minstens al de volgende gegevens:

- 1° een beschrijving van de betrokken kerken, met hun cultuurhistorische waarde, hun beschermingsstatuut en hun bouwfysische toestand;
- 2° informatie over de eigendomstoestand;
- 3° de situering van elke kerk in zijn ruimtelijke omgeving;
- 4° een beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie van de betrokken kerken;
- 5° een onderbouwde visie op het toekomstige gebruik en de toekomstige functie van de betrokken kerken, inclusief een plan van aanpak over de wijze waarop de toekomstige invulling (eredienst, valorisatie, medegebruik, neven- en herbestemming) kan worden gerealiseerd.

Het kerkenbeleidsplan, of de ondertekende bevestiging van een bestaand kerkenbeleidsplan, is niet ouder dan zes maanden als het meerjarenplan wordt ingediend met toepassing van artikel 42, eerste lid. Als dat nog niet het geval is op het ogenblik dat het meerjarenplan wordt ingediend, dan kan de gemeenteraad in het meerjarenplan investeringsuitgaven voor het gebouw van de eredienst waarvoor er geen overeenstemming bestaat over de toekomstige functie opschorten tot het ogenblik dat er een aangepast meerjarenplan wordt goedgekeurd dat wel gebaseerd is op een nieuw of herbevestigd kerkenbeleidsplan.”

Hoofdstuk 3. Wijzigingen van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria

Art. 3. In artikel 2 van het decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria wordt een punt 2°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“2°/1 gewezen gebouw van de eredienst: een gebouw dat, op het moment van de subsidieaanvraag, maximaal vijf jaar geleden is onttrokken aan de eredienst.”.

Art. 4. In hetzelfde decreet wordt het opschrift van hoofdstuk 2 vervangen door wat volgt:

“Hoofdstuk 2. Subsidiëring voor gebouwen van de eredienst en gewezen gebouwen van de eredienst”.

Art. 5. In artikel 5 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden punt 4° en 5° vervangen door wat volgt:

- “4° studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor neven- of herbestemming;
- 5° aanpassingsinvesteringen voor nevenbestemming.”;

2° tussen het eerste en het tweede lid wordt een lid ingevoegd, dat luidt als volgt:

- “De subsidie kan voor gewezen gebouwen van de eredienst worden toegekend voor:
- 1° studies, opmetingsplannen en trajectbegeleiding voor herbestemming;
 - 2° noodzakelijke basisinvesteringen die een herbestemming mogelijk maken, tot een subsidiebedrag van maximaal 250.000 euro.”.

Art. 6. In artikel 6 van hetzelfde decreet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° tussen de woorden “gebouwen van de eredienst” en de woorden “die eigendom zijn” worden de woorden “of gewezen gebouwen van de eredienst” ingevoegd;

2° de zinsnede “met toepassing van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten” wordt vervangen door de zinsnede “met toepassing van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013”.

Art. 7. In artikel 7, 3°, van hetzelfde decreet worden tussen de woorden “van het gebouw van de eredienst” en de woorden “waarvoor de subsidie wordt aangevraagd” de woorden “of het gewezen gebouw van de eredienst” ingevoegd.

Art. 8. Artikel 8 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

“Art. 8. De subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of de gewezen gebouwen van de eredienst van de rooms-katholieke eredienst past in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan, vermeld in artikel 33/2 van het decreet van 7 mei 2004.

Bij de subsidieaanvraag voor de erediensgebouwen of gewezen gebouwen van de erediens van de andere erkende erediens wordt een positief advies gevoegd van het erkende representatief orgaan van de erediens en van het college van burgemeester en schepenen of de deputatie van het betrokken gemeente- of provinciebestuur. Uit die adviezen moet blijken dat de investeringen waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, passen in een langetermijnvisie met betrekking tot het gebouw.”.

Hoofdstuk 4. Wijzigingen van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013

Art. 9. In artikel 2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, gewijzigd bij de decreten van 15 juli 2016 en 13 juli 2018, wordt punt 31°/1 opgeheven.

Art. 10. In artikel 12.3.12 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 15 juli 2016, wordt het tweede lid opgeheven.

Hoofdstuk 5. Inwerkingtreding

Art. 11. Artikel 2, 8, 9 en 10 treden in werking op 1 januari 2025.

Brussel, 9 september 2022.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur,
Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Bart SOMERS

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting,
Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE